

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ АКСІОЛОГІЧНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Том 6

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ АКСІОЛОГІЧНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Том 6

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2023

УДК 81'37; 003; 81'22, 004.83:316.77

М 74

Рецензенти:

Леміш Н.Є. доктор філологічних наук, професор
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

Толчеева Т.С. доктор філологічних наук, професор
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(*протокол № 6 від 25 травня 2023 р.*)

Колектив авторів: Аладько Д.О., Деменчук О.В., Калініченко М.М.,
Константінова О.В., Кучма Т.В., Летюча Л.П., Мізін К.І., Павлова О.І.,
Павловська Л.О., Чеберяк А.М.

Мовна концептуалізація аксіологічного простору людини:
М 74 колективна монографія / кол. авт.; голов. ред. О.В. Деменчук. Рівне:
РДГУ, 2023. 161 с. (Історія та сьогодення філологічної науки; т. 6).
Linguistic conceptualisation of person's axiological space: Collective
work / auth.; O.V. Demenchuk (ed.). Rivne: RSUH, 2023. 161 p. (History and
Contemporaneity of Philological Science; v. 6).

У колективній монографії представлено розвідки, предметом аналізу яких є особливості мовної концептуалізації ціннісної картини світу. На матеріалі романських, германських та слов'янських мов (французька, англійська, німецька, польська, чеська, болгарська, українська) розглянуто низку актуальних питань, присвячених семантико-когнітивному моделюванню аксіологічного простору людини, дослідженню механізмів формування та реалізації ціннісних концептів у різноструктурних мовах, вивченню оцінних ситуацій у структурі тексту та дискурсу, висвітленню проблем методології лінгвістичної оцінки.

The collective work deals with the linguistic conceptualisation of the axiological worldview. Based on the Romance, Germanic and Slavic languages (French, English, German, Polish, Czech, Bulgarian, Ukrainian), the paper focuses on the topical issues related to the semantic and cognitive modelling of person's axiological space, the study of value concepts in contrastive and typological aspects, value-based situations in the text and discourse structures, linguistic evaluation methods.

УДК 81'37; 003; 81'22, 004.83:316.77

©Автори публікацій, 2023

©Рівненський державний гуманітарний університет, 2023

ЗМІСТ

**КОГНІТИВНІ МОДЕЛІ
В СЕМАНТИЦІ ОЦІННОЇ ЛЕКСИКИ**

<i>Деменчук О.В.</i> ОЦІННИЙ ФОКУС ПЕРЦЕПТИВНИХ НОМІНАЦІЙ	5
<i>Кучма Т.В.</i> ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ (НА МАТЕРІАЛІ АСОЦІАТИВНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ)	22
<i>Мізін К.І., Летюча Л.П.</i> ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ТА СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ: ЗІСТАВНО-ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ .	31

**ЦІННІСНІ КОНЦЕПТИ
В ЗІСТАВНО-ТИПОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ**

<i>Аладько Д.О.</i> ОЦІННА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ ЗАСОБАМИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ-ЗООНІМОМ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	58
<i>Павловська Л.О.</i> ЕКСПРЕСИВНО-ОЦІННА СЕМАНТИКА ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ У РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВАХ	66

ОЦІННІ СИТУАЦІЇ В СТРУКТУРІ ТЕКСТУ ТА ДИСКУРСУ

<i>Константинова О.В.</i> АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ІРОНІЇ В РОМАНІ ШОНА БАЙЗЕЛЛА «ЩОДЕННИК КНИГАРЯ»	99
<i>Чеберяк А.М.</i> КОНФРОНТАТИВНА СТРАТЕГІЯ ДИСКРЕДИТАЦІЇ В АСПЕКТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НЕГАТИВНО-ОЦІННОГО ВПЛИВУ	127

МЕТОДОЛОГІЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ОЦІНКИ

<i>Калініченко М.М.</i> СЕМАНТИЧНІ МОДЕЛІ В ЛІТЕРАТУРНОМУ АНАЛІЗІ ТА АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ	138
<i>Павлова О.І.</i> ЕПОНІМИ ЯК МЕТАОЦІННІ НОМІНАЦІЇ	146

Павлова О.І.

кандидат філологічних наук, професор
Рівненський державний гуманітарний університет

ЕПОНІМИ ЯК МЕТАОЦІННІ НОМІНАЦІЇ

Це дослідження присвячене комплексному вивченню епонімічних термінів – номінацій, які утворені від власних назв, або за їхньою участю, і які активно функціонують в англійських терміносистемах науки і техніки. Цілісна картина епонімічних термінів, яка враховує всю різноманітність цього явища, досі перебуває на етапі становлення. Відсутність більш-менш повного опису основних проблем епонімічних термінів серйозно утруднює як роботу з систематизації, уніфікації й стандартизації цих номінативних одиниць, так і практичну роботу з перекладу наукової літератури й документації, які рясніють епонімічними термінами, і з обміну інформацією між спеціалістами різних країн.

Отже, актуальність дослідження зумовлена такими факторами: 1) широким розповсюдженням епонімічних термінів у наукових термінологіях англійської мови; 2) відсутністю універсального, загальноприйнятого визначення епонімів; 3) недостатньою вивченістю цих номінацій; 4) необхідністю визначення мовного статусу епонімічних термінів, які мають власні структурні й семантичні особливості; 5) важливістю дослідження словотвірного потенціалу епонімів; 6) наявністю діаметрально протилежних оцінок цього об'єкта дослідження.

Метою дослідження є комплексне вивчення епонімів та їх особливостей у терміносистемах англійської мови й аналіз різноманітних оцінок цього мовного об'єкта вченими-лінгвістами.

Завданнями праці є: 1) надати визначення епонімам; 2) дослідити їхні структурні, семантичні особливості й словотвірний потенціал; 3) розглянути різні оцінки цього об'єкта дослідження; 4) визначити мовний статус епонімів.

Мовний матеріал дослідження – 105 термінів-епонімів у галузі політології сучасної англійської мови, відібраних методом суцільної вибірки із сфери фіксації, тобто із словника (Collin, 2004).

Дослідження мовних характеристик епонімічних термінів, особливостей функціонування в науковій літературі, мовного статусу цих номінацій являє собою одну із найактуальніших проблем термінознавства. Цю проблему вивчали вчені різних країн: М. Дзюба, Б. Михайлишин, Р. Микульчик, М. Конопляник, О. Сабан (Україна), Г. Беженарь (Молдова), Дж. Менжик, Б. Нерадко-Іваницька (Польща), Ф. Попеску, Д. Соркару (Румунія), С. Танеева (Болгарія), Б. Капуццо (Італія), Ю. Вітворт, О. Войводт, Е. Маттесон (Велика Британія), В. Вахрамеева, Н. Новінська, О. Какзанова, В. Лейчик, О. Суперанська (Росія) та ін. Праці вищезгаданих лінгвістів і термінознавців присвячені різним аспектам вивчення епонімічних термінів: проблемі мотивованості, особливостям структури і семантики, функціям епонімічних термінів, позитивним і негативним якостям, оцінюванню епонімів і т. ін.

Аналіз наукової літератури показує, що більшість досліджень на матеріалі різних національних мов присвячено вивченню епонімічних термінів медичної науки взагалі, і певних галузей медицини зокрема. І це цілком зрозуміло, тому що саме медична термінологія в будь-якій мові налічує найбільшу кількість епонімічних термінів – 9000 мовних одиниць.

Однак, не зважаючи на значну кількість досліджень епонімічних термінів у різних галузях науки і техніки (медицина, фізика, хімія, соціологія, спорт, авіація), вивчення проблеми функціонування епонімічних термінів у різних термінологіях англійської мови не можна вважати вичерпним. Майже зовсім не вивчені епонімічні терміни та їх особливості в деяких галузях знань: музика, астрономія, політологія і т. ін. Саме тому епонімічні терміни політології англійської мови відібрані нами як об'єкт дослідження.

Слід зазначити, що учені починають використовувати слово «епонім» як лінгвістичний термін (який позначає об'єкт, на який перейшла власна назва) в 60-80-х роках ХХ століття.

Розглянемо декілька дефініцій епонімів у сфері термінології.

Епоніми це терміни, до складу яких входять прізвища відомих вчених, дослідників, першовідкривачів об'єктів, явищ, процесів.

Під епонімами, які функціонують у професійних мовах, зазвичай розуміють «лексичні одиниці, елементами структури яких виступають власні назви, які позначають авторів відповідних

об'єктів, явищ, одиниць вимірювання або які надані на честь відомих діячів науки, культури» (Лейчик, 1982, с. 12).

Термін-епонім – це термін, який містить у своєму складі власну назву, що представлена антропонімом, топонімом чи міфонімом, або термін, утворений від власного імені безафікським (за допомогою метонімічного переносу) або афіксальним способом (Какзанова, 2013, с. 62).

Як бачимо, за своїм змістовим наповненням всі представлені визначення епонімічних найменувань у царині термінознавства не суперечать одне одному, а доповнюють одне одного.

Спостереження за англomовною професійною науковою літературою в різних галузях науки і техніки показують, що епоніми функціонують у термінологіях більшості наук.

Епоніми зустрічаються у низці гуманітарних наук, що вивчають людину як суспільну істоту та все нею створене, а саме в таких галузях як:

літературознавство: *scroodge, Robinsonade, Burns stanza, Miltonic sonnet*;

психологія: *Freudianism, Frieling test, Hamilton rating scale for depression*;

музикознавство: *theremin, bandoneon, saxophone, sousaphone, Aeolian harp*;

спорт: *Diamidov turn, Voronin vault, Korbut flip, Barnes defence, JMS control*.

А також епоніми використовуються у ряді суспільних наук, що досліджують суспільство як систему в цілому, так і його частини, функції та елементи, зокрема у таких галузях як:

географія: *Barents Sea, the Strait of Magellan, Richtu magnitude scale*;

історія: *Pyrric victory, Jacobite rebellions, the Elizabethan era*;

соціологія: *Fordism, Marxist sociology, Spencer' s industrial society*;

політологія: *maoism, Clintonism, Reaganomics, Jacksonian democracy*.

Крім того, епоніми функціонують у низці природничих наук, що вивчають явища навколишнього світу в живій та неживій природі, і в основному в таких галузях:

медицина: *Apgar score, Alzheimer disease, Parkinson disease*;

фізика: *volt, joule, dalton, Ohm' s law, Bohr magneton, Hamiltonian function*;

хімія: *gallium, bakelite, curie, becquerel, Kelvin scale, Avogadro number*;

астрономія: *gal, Draper, Airy disk, Andromeda constellation, Fermi paradox*.

І, насамкінець, слід додати, що англомовні епоніми зустрічаються і в терміносистемах технічних наук, особливо у таких галузях:

архітектура: *mansard, Palladianism, Dionysiac architects, Palladian window*;

автомобілебудування: *Buick, Diesel engine, Wankel engine, Stirling engine*;

авіація: *Antonov A-13, Doppler radar, Venturi tube, Pitot tube, Laval nozzle*.

Отже, спостереження за англомовною спеціальною науково-технічною літературою підтверджують, що епоніми широко розповсюджені в термінологіях різних галузей як науки, так і техніки.

Розглянемо основні структурні, словотвірні й семантичні особливості епонімів англійської терміносистеми політології.

Політологія це соціальна наука, яка вивчає політичне життя суспільства в його різноманітних виявах, заглиблюючись у таємниці політики і влади, закономірності діяльності політичної еліти, партій лідерів, соціальних верств і народних мас.

Наш корпус англомовних одиниць політології налічує 105 епонімічних термінів. За структурою всі досліджувані терміни поділяються на 2 класи: терміни-слова (непохідні, афіксальні, складні) і терміни-словосполучення (двокомпонентні і трикомпонентні).

Епонімічні терміни-слова у нашому мовному матеріалі є найчисленнішою групою, яка включає 75 мовних одиниць, що складає 71,4 % всього корпусу політологічних термінів, наприклад: *Albion, Arabism, Castroism, chauvinist, Keinesianism, Clintonomics* та ін.

Епонімічні терміни-словосполучення налічують 30 одиниць, що становить 28,6 % всього мовного матеріалу, наприклад: *Monroe doctrine, Hutton enquiry, Gandhian socialism, Schengen agreement* і т. ін.

До непохідних епонімів політології належать: *Albion, guillotine, Hansard, quisling* (всього 4 терміни). Розглянемо смисл цих термінів: *Albion (the oldest name of the island of Great Britain has become the*

name of the country), quisling (the name of the Norwegian collaborator with the Nazis, Vidkun Quisling, has become a common noun to signify a person who gives support to the enemy of their country), guillotine (the name of the machine formerly used in France for executing criminals by cutting off their heads named after Joseph-Ignace Guillotin, a French politician who proposed the use of the device, has become the term which means a motion in the House of Commons to end the debates on a clause of a Bill at an agreed time), Hansard (the name of Luke Hansard, the English printer who first published the reports of everything that is said and done in the House of Commons and House of Lords, which has become the common name of these reports).

Непохідні англійські терміни політології утворені семантичним способом термінотворення, тобто за допомогою метонімічного переносу.

До афіксальних епонімів політології належать: *Baathism, Blairism, chauvinism, Gaullism, Marxism, Marxist, Maoist, zionist* і т. ін. (всього 61 термін).

Словотвірний аналіз похідних епонімів свідчить, що всі вони утворюються додаванням суфіксів: *-ism, -ist, -ite* до твірної основи, яка представлена власною назвою, наприклад: *Blairism (political policies and style government of Tony Blair, Prime-Minister of Great Britain in 1997-2007), Gaullism (the national and conservative policies of General de Gaulle, leader of France after WW2), Maoism (the communist ideas developed by Mao Zedong), Kemalism (the founding official ideology of the Republic of Turkey), zionist (a supporter of zionism, Zion is a hill in Jerusalem), Trotskyite (a person who supports the ideas of Leon Trotsky, a Russian revolutionary, political theorist)* і т. ін.

Похідні англійські терміни політології утворені афіксальним способом термінотворення за такими продуктивними словотвірними моделями:

1) *R + suf: Husakism, Castroism, Francoism, Fabianism, Guevarism, Gandhism, Erdoganism, Kemalism, chauvinist, Brownite* (56 од.);

2) *R + suf + suf: Keinesianism, Kremlinologist, Machiavellianism, Balkanization, Europeanism* (5 од.).

Отже, як свідчить аналіз, за допомогою суфіксу *-ism* утворюються іменники на позначення політичного руху, революційної теорії, політичної філософії, економічної філософії, економічної політики, політичної доктрини, партійної ідеології, політичного режиму, політичної ідеології і т. ін. У ролі власних назв

виступають прізвища відомих політичних діячів, революціонерів, ідеологів, лідерів держав тощо. За допомогою суфіксів: *-ist, ite* утворюються іменники на позначення прихильників певних політичних теорій, доктрин, режимів, ідеологій, філософії і т. ін.

До епонімічних термінів-складних слів політології належать: *Marxism-Leninism, Obamacare, Gerrymandering, Obamanomics, Reaganomics, Clintonomics, Nixonomics, Abenomics, Butskellism, Blatcherism* (всього 10 одиниць).

Слід зазначити, що епонімічні складні терміни утворені за допомогою осново- і словоскладання як способу термінотворення, який у нашому матеріалі поділяється на такі 3 підтипи:

а) складання повних слів або основ, наприклад: *Marxism-Leninism > Marxism (the communist ideas of Karl Marx, a German philosopher) + Leninism (communist ideas put forward by the Russian follower of Marx, Vladimir Lenin who ruled Russia after the Revolution in 1917), Obamacare > Obama (the name of the President of the USA) + care (the Affordable Care Act), gerrymandering «виборча географія» (the political manipulation of electoral district boundaries with the aim of electoral fraud, which is named after the American politician Elbridge Gerry) > gerry + mandering (3 од.);*

б) складання повного слова з частиною іншого слова, наприклад: *Obamanomics (the economic policy of Barack Obama administration) > Obama + economics, Abenomics (the economic policies implemented by the government of Japan under the leadership of Prime Minister Shinzo Abe since 2012) > Abe + economics, аналогічні приклади: Reaganomics > Reagan + economics, Clintonomics > Clinton + economics, Nixonomics > Nixon + economics (5 од.);*

в) складанням частин двох слів з додаванням суфіксу *-ism*: *Butskellism (the relatively similar policies of the Conservative and Labour Parties in the UK in the 1950-s, when Richard Austin Butler and Hugh Gaitskell were the chancellors of the two parties when in power) > Butler + Gaitskell + -ism; Blatcherism (the term has been used to refer to the thesis that a policy model of Margaret Thatcher government, distinct from one-nation conservatism, was resurrected when Tony Blair came to power) > Blair + Thatcher + -ism (2 од.).*

Отже, основні словотвірні моделі епонімічних складних термінів відповідно такі: 1) *N + N*, 2) *R + R fr*, 3) *R fr + R fr + Suf*.

До епонімічних термінів-словосполучень політології належать двокомпонентні мовні одиниці: *Townshend acts, Maastricht Treaty, Hansard reporter* (всього 28 одиниць) і трикомпонентні терміни: *John*

Birch Society, Pim Fortyun List (всього 2 одиниці). Розглянемо смисл цих термінів: *Townshend acts* (these were a series British acts of Parliament passed between 1767 and 1768 introducing a series of taxes and regulations to fund administration of the British Colonies in America. They are named after the Chancellor of the Exchequer, Charles Townshend, who proposed the program), *Maastricht Treaty* (the treaty of the 1-st November 1993 by which the member states of the European Community established the European Union, it is named after the town in the Netherlands), *Jim Birch Society* (a right-wing political organization formed in the USA to fight communism, it was named after John Morrison Birch, a captain), *Hansard reporter* (one of the people who take notes of the debates in Parliament to be printed in Hansard), *Pim Fortyun List* (it was a Dutch right-wing populist and nationalist party founded in 2002 by Pim Fortyun).

Епонімічні терміни-словосполучення утворюються в нашому мовному матеріалі за допомогою синтаксичного термінотворення за такими продуктивними моделями:

N prop + N com: *Nolan committee, Geneva Convention, Geneva Protocol, Brezhnev doctrine, Hutton inquiry, Benes decrees, Kennedy doctrine, Sherman statement, Dayton accords, Monroe doctrine, Schengen agreement* (15 од.);

Adj + N com (де ад'єктивний компонент виражено морфологічним похідним оніма): *Gandhian socialism, Gandhian economics, Gladstonian liberalism, Jacksonian democracy, Jeffersonian democracy* (5 од.);

Малопродуктивними моделями у нашому мовному матеріалі є такі:

(N prop)'s + N com (де онім використовується у присвійному відмінку): *Husak's children, Okishio's theorem, Lloyd's register* (3 од.);

N prop + N prop: *Jim Crow, Dorothy Dixier* (3 од.);

N + (prep) + N prop: *Treaty of Rome, Treaty of Paris* (2 од.);

N prop + N prop + N com: *John Birch Society, Pim Fortyun List* (2 од.).

Як показують спостереження за мовним термінологічним матеріалом, за семантичної структурою всі досліджувані епонімічні терміни є однозначними.

Однією із властивостей аналізованих термінів-епонімів є синонімія. Синонімію у термінології описують як співвідношення між позначеннями, які передають те саме поняття у одній фаховій мові. У досліджуваній термінології політології функціонують абсолютні

синоніми, як і взагалі в наукових термінологіях. Повні або абсолютні синоніми це синоніми, повністю рівнозначні і, загалом, тотожні за вживанням.

У нашому матеріалі функціонують синонімічні пари / ряди, які зафіксовані й в словнику: *Dayton accords, Dayton peace agreement; Keynesianism, Keynesian economics* і т. ін. (усього 15 синонімічних пар / рядів, тобто 14 % усього корпусу досліджуваних термінів).

Аналіз показує, що синонімічні пари / ряди мають такі зразки:

1) епонімічний термін = кваліфікативний термін: *Peronism = justicialism (justice + socialism)* (1 од.);

2) епонімічний похідний термін = епонімічний похідний термін, але з різною кількістю морфем у складі терміна: *Machiavellism, Machiavellianism* (1 од.).

3) епонімічний термін-слово = епонімічний термін-слово: *Erdoganism = Tayyipism (the name of Turkish President Recep Tayyip Erdogan), Kemalism = Ataturkism (the name of the former president of Turkey Mustafa Kemal Ataturk)*, хоча в обох випадках ці власні назви називають одну й ту саму людину; *Kremlinologist, Kremlin-watcher* (3 од.);

4) епонімічний двослівний термін = епонімічний двослівний термін (або ряд термінів): *Sherman statement = Shermanesque statement = Cherman speech = the full Sherman; Townshend acts = Townshend duties* (2 од.);

5) епонімічний термін-слово = епонімічний термін-словосполучення: *Keynesianism = Keynesian economics; Poujadism = Poujadist movement; Sandinismo = Sandinista ideology; Dengism = Deng Xiaoping theory; Kadarism = Hungarian thaw* (5 од.);

6) епонімічний двослівний термін = епонімічний трислівний термін: *Dayton accords = Dayton peace agreement; Lloyd's Register = Lloyd's register of shipping; Maastricht treaty = Treaty of Maastricht = Treaty of European Union* (3 од.).

Перший, другий і третій зразки належать до лексичних, а четвертий, п'ятий і шостий до синтаксичних синонімів з-поміж епонімічних термінів у політологічній термінології англійської мови.

Вивчення значень, дефініцій і зв'язків з поняттями досліджуваних термінів дало змогу розробити тематичну класифікацію, яка може мати такий вигляд:

1. політичні, філософські й соціальні доктрини: *Colbertism (an economic and political doctrine in the 17-th century in France created by Jean-Baptist Colbert), Gladstonian liberalism (a political doctrine*

named after British Victorian Prime-Minister William Ewart Gladstone), Kennedy doctrine, Brezhnev doctrine, Marxism, Leninism, Stalinism, Trotskyism, Maoism, Blanquism, Castroism, Gandhism, Georgism та ін.;

2. соціально-політичні організації та рухи: *Fabian Society (a political organization founded in Britain with the aim of development of socialism by gradual lawful means, it was named after «Fabius, the Delayer», a Roman statesman and general of the 3-rd century BC), Kirchnerism (an Argentine political movement based on populist ideas formed by Nestor Kirchner, President of Argentine), Zapatismo (the armed movement identified with the ideas of Emiliano Zapato, leader of the Mexican revolution in 1911), John Birch Society, Peronism, Machnovism і т. ін.;*

3. політичні й економіко-політичні ідеології: *Metaxism (the Greek authoritarian nationalist ideology associated with Joannis Metaxas who served as the Prime-Minister of Greece in 1936-1941), Husakism (the ideology of Husak's normalization and federalism, named after Czechoslovak leader Gustav Husak in 1969-1989), Dengism, Craxism, Gaitskellism, Fortuynism та ін.;*

4. політичні режими: *Kadarism (the variety of socialism in Hungary following the Hungarian revolution of 1956), Francoism (a fascist regime in the Francisco Franco era: 1939-1975 in Spain), Hitlerism (a totalitarian dictatorship with racism and antisemitism as central ideological features of the regime in Germany known as the Third Reich in 1933-1945) і т. ін.;*

5. політика урядів і партій: *Blairism (the political policies and style government of Tony Blair, Prime Minister of Britain in 1997-2007), Dilalim (the Yugoslav communist politics of the influence of Yugoslav communist Milovan Dilas), Faragism, Gaullism, Thatcherism та ін.;*

6. політичні договори, угоди, протоколи тощо: *Dayton accords (an agreement signed in the American city Dayton by the presidents of Croatia and Serbia in 1995, to end hostilities in the former Yugoslavia), Geneva protocol (the international agreement to limit the use of chemical and biological weapons in 1977, 2005), Geneva convention, Schengen agreement, Maastricht treaty, Treaty of Rome, Treaty of Paris.*

Аналіз наукових праць, які висвітлюють епонімічні терміни як об'єкт дослідження, показує, що оцінки цього об'єкта є доволі різними, а іноді й діаметрально протилежними.

Для аналізу й оцінки епонімів, як правило, служить ряд оцінних параметрів, які визначаються вимогами, які висуваються до термінів взагалі, і епонімічних термінів зокрема. До таких параметрів

належать: мотивованість, системність, точність, однозначність, відсутність синонімії, стилістична нейтральність.

Спочатку розглянемо погляди вчених, які негативно оцінюють епоніми, які функціонують в різних термінологіях різних мов.

Необхідно зазначити, що, у першу чергу, для термінознавства важливим є зв'язок терміна з науковим поняттям, а також ступінь відображення у терміні істотних ознак поняття, тобто мотивованість. Питання мотивованості епонімів залишається дискусійним. Так, В. Лейчик прираховує терміни-епоніми до немотивованих, при цьому під мотивованістю терміна мається на увазі «пояснювальність значення терміна, з одного боку, значенням тієї лексичної одиниці, на базі якої він існує, а з іншого боку, поняттям у системі понять теорії, яка описує певну спеціальну галузь знання або діяльності» (Лейчик, 1994, с. 111).

До негативної ознаки епонімічних термінів належить незручність використання цих термінів при актуалізації комунікативної функції, що зумовлено в основному тим, що при уведенні тих чи інших назв, у склад яких входить власна назва, необхідно обов'язкове посилання на біографічну довідку носія оніма (Кисель, Дубских, Ломакина, Босик, 2019).

Терміна-епонімам не вистачає наукової точності, тому їхнє використання може призводити до плутанини, непорозуміння і перешкоджати науковому спілкуванню у глобалізованому світі (Woywodt, Matteson, 2007).

Терміни-епоніми можуть бути ненадійними і плутаними на прагматичному рівні. Вони можуть мати синоніми і бути омонімічними, тому що головні складові частини термінів-епоніма, тобто оніми, можуть бути названими на честь декількох осіб, які мають однакові прізвища, такі явища спостерігаються в медичній термінології різних національних мов (Caruzzo, 2008).

І, насамкінець, до негативних рис епонімів слід віднести складність адекватного транскрибування і вимови деяких епонімів (Вахрамеева, 2003).

А тепер розглянемо думки і погляди лінгвістів, які позитивно оцінюють цей тип термінологічної номінації.

Позитивною ознакою епонімічних термінів учені вважають повну або часткову мотивованість цих термінів, причому під мотивацією термінів-епонімів, як показує аналіз, розуміють різні поняття. Так, на думку О. Какзанової, терміни-епоніми є асоціативними термінами, в яких мотивування виражається опосередковано, за допомогою різного

роду асоціацій (Какзанова, 2010, с. 24). Н. Новінська також визнає епонімічні терміни семантично мотивованими, але пояснює, що існують різні форми мотивації цих епонімів: енциклопедичне значення антропоніма, факт включення конкретної номінативної одиниці в ряд термінів певної категорії понять і т. ін. (Новинская, 2013, с. 36). У свою чергу, Ю. Сложеникіна і В. Звягінцев прираховують терміни-епоніми до частково мотивованих з двох причин. По-перше, епонім містить вказівку на другорядну класифікаційну ознаку термінованого об'єкта (особа, яка має відношення до його створення, вивчення), а епоніми, як правило, з'являються не в результаті наукового узагальнення, а на основі емпіричної діяльності. І, по-друге, епонімічні терміни іноді можуть бути хибноорієнтованими (Сложеникіна, Звягінцев, 2017, с. 31-32).

Іншою позитивною рисою епонімічних номінацій мовознавці вважають їхній інтернаціональний характер. Так, О. Вюстер ще в 30-х роках ХХ ст. зробив висновок, що найменування, до складу яких входять власні назви «інтернаціонально зрозуміліші», ніж інші засоби передавання певної наукової інформації (Вюстер, 1935). Сучасні дослідники погоджуються з цією думкою, наприклад, М. Дзюба також вважає позитивною ознакою епонімічних термінів інтернаціональний характер, оскільки сучасний інтенсивний розвиток науки вимагає налагодження комунікації між фахівцями на міжнародному рівні (Дзюба, 2011).

Прихильники цього типу номінації впевнені в тому, що епоніми мають бути невід'ємною і закономірною частиною наукової літератури, тому що вони являють собою єдиний спосіб увічнення вчених, які зробили важливі відкриття або вперше описали специфічні об'єкти, явища і процеси (Caruzzo, 2008). А також тому, що вони передають спадкоємність наукових знань, відображають історію науки, є знаками культурної пам'яті й виконують меморіальну функцію, тобто нагадують про внесок конкретних учених у розвиток науки.

Позитивною рисою епонімів визнають також тенденцію до короткості зовнішньої форми порівняно з їхніми еквівалентними кваліфікативними термінами (Вахрамеева, 2003; Дзюба, 2010; Whitworth, 2007).

Епонімічні терміни вважають повнозначущими мовними одиницями з великим конотативним потенціалом, причому структура конотації епонімів містить оцінний, експресивний і культурний компоненти. При цьому історична і культурна

екстралінгвістична інформація саме власної назви є підставою для виникнення нових епонімічних термінів і їхнього активного використання у мові для спеціальних цілей (Кисель, Дубских, Ломакина, Босик, 2019, с. 151).

І, насамкінець, слід зазначити, що власні назви є потенціальним, невичерпним джерелом найменування наукових термінів і номенклатурних знаків, тому що завдяки їм досягається конкретизація й уточнення загальних понять і положень (Суперанская, Подольская, Васильева, 2004, с. 114).

Отже проведене дослідження епонімів-термінів у політологічній термінології англійської мови дало змогу вивчити структуру вищеназваних термінів, яка представлена різними типами, причому найчисленніший і найпродуктивніший тип – це похідні терміни, які становлять 58 % всього досліджуваного корпусу. Найпродуктивнішим способом термінотворення відповідно є морфологічний. Семантична структура всіх вивчених термінів – моносемія. Крім того, у мовному матеріалі виявлено явище синонімії, яке охоплює 14 % всього мовного матеріалу.

Вивчення наукової літератури, яка висвітлює різноманітні оцінки епонімів показало, що всі погляди на цей мовний об'єкт цілком слушні, науково обґрунтовані й відображають реальну картину утворення і функціонування епонімічних термінів у мовах для спеціальних цілей. Незважаючи на певні недоліки (відсутність мотивованості, наявність омонімії і синонімії, складність транскрибування і вимови, наукову неточність і необхідність біографічних довідок на номен), епоніми широко розповсюджені в більшості термінологій різних національних мов. Тому що вони безумовно мають позитивні ознаки: інтернаціональний характер, легкість номінації, яскраве культурно-історичне забарвлення, певний конотативний потенціал, тенденцію до стислості, наявність меморіальної функції тощо.

Перспективу подальшого дослідження у цьому напрямку вбачаємо у вивченні епонімів у інших терміносистемах сучасної англійської мови і проведенні зіставного аналізу й оцінювання цих епонімів, а також у розробленні переліку оцінних параметрів епонімів, від чого в остаточному підсумку залежить повнота і об'єктивність аналізу термінології та її одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Вахрамеева, В.В. (2003). *Эпонимные термины в английских подъязыках науки и техники*. (Автореф. дис. ... канд. филол. наук), Омск.
- Вюстер, Е. (1935). *Международная стандартизация языка в технике*. Л.-М.: Стандарт.
- Дзюба, М.М. (2010). Епонімічні найменування в українській термінології. *Українська мова*, 3, 55-63.
- Дзюба, М.М. (2011). Епоніми в українській науковій термінології. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук), Луцьк.
- Какзанова, Е.Н. (2013). Философская картина мира в эпонимических интернационализмах. *Вестник Пермского университета. Философия. Психология. Социология*, 1(13), 62-64.
- Кисель, О.В., Дубских, А.Н., Ломакина, Е.А., & Босик, Г.А. (2019). Коннотативный потенциал терминов-эпонимов. *Известия ВГПУ. Филологические науки*, 4, 148-151.
- Лейчик, В.М. (1994). *Терминоведение: Предмет, методы, структура*. Москва: Московский лицей.
- Лейчик, В.М. (1982). *Обсуждение проблем эпонимов в современной науке*. Available at: www.ling.expert.ru/...Leitchik_eponyms.html
- Новинская, Н.В. (2013). Термины-эпонимы в языке науки. *Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Русский и иностранные языки и методика их преподавания*, 4, 34-38.
- Сложеникина, Ю.В., & Звягинцев, В.С. (2017). Термины-эпонимы: Pro et Contra. *Научно-техническая информация. Серия 2: Информационные процессы и системы*, 7, 32-35.
- Суперанская, А.В., Подольская, Н.В., & Васильева, Н.В. (2004). *Общая терминология: Вопросы теории*. Москва: Едиториал УРСС.
- Capuzzo, V. (2008). Eponyms or Descriptive Equivalent Terms? The Question of Accuracy in Medical Discourse. *Linguistics*. Available at: <http://core.ac.uk/>pdf>53253513pdf>
- Collin, P. (2004). *Dictionary of Politics and Government*. London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Whitworth, J. (2007). Should Eponyms be Abandoned? No. *British Medical Journal*, vol. 335, 7617, 426.
- Woywodt, A, & Mattison, E. Should Eponyms be Abandoned? Yes. *British Medical Journal*, vol. 335, 7617, 424-425.